

Верховний
Суд

Правові позиції Верховного Суду у спадкових правовідносинах

Євген Петров
суддя КЦС ВС,
доктор юридичних наук, професор

Судова практика у справах про оскарження рішень, дій / бездіяльності нотаріуса у спадкових справах

Постанова Верховного Суду від 14 січня 2026 року в справі № 524/12657/24 (провадження № 61-13732св25)

Об'єкт незавершеного будівництва, право власності на який належним чином зареєстровано за спадкодавцем на підставі свідоцтва про право на спадщину, що не визнане недійсним, входить до складу спадщини та підлягає спадкуванню. Нотаріус не має підстав для відмови у видачі свідоцтва про право на спадщину на такий об'єкт з посиланням на відсутність документів про введення його в експлуатацію.

Нотаріус зобов'язаний мотивувати свої дії, спрямовані на відмову у вчиненні нотаріальної дії. Нотаріусу заборонено безпідставно відмовляти у вчиненні нотаріальної дії.

ВС також зазначив, що закон прямо передбачає можливість оскарження нотаріальних дій або відмови у їх вчиненні шляхом пред'явлення позовних вимог безпосередньо до нотаріуса.

Постанова Верховного Суду від 12 листопада 2025 року в справі № 523/16628/23 (провадження № 61-6602св25)

Норми чинного ЦК України щодо нікчемності правочинів не застосовуються до угод, укладених до набрання ним чинності. За ЦК УРСР 1963 року конструкція нікчемного правочину була відсутня, тому угода могла бути визнана недійсною виключно судовим рішенням. Відмова нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії через невідповідність правовстановлюючого документа радянського періоду сучасним вимогам законодавства є неправомірною.

Постанова Верховного Суду від 18 квітня 2025 року в справі № 331/2113/23 (провадження № 61-1124св24)

Право на оскарження нотаріальної дії може бути реалізоване лише у випадку, якщо таке звернення може привести до відновлення порушеного права або інтересу без необхідності дослідження правомірності дій інших осіб. У разі наявності спору про право на спадкове майно між спадкоємцями скасування постанови нотаріуса про відмову у вчиненні нотаріальної дії не є ефективним способом захисту прав, захист прав має здійснюватися шляхом подання позову по суті спірних правовідносин

Постанова Верховного Суду від 30 липня 2024 року в справі №703/3396/22

Якщо вимога про визнання незаконною постанови нотаріуса про відмову у вчиненні нотаріальної дії фактично оспорує право інших осіб на обов'язкову частку у спадщині, такий спір підлягає розгляду між особою, яка оспорує права, та особами, права яких виникають на підставі вчинення нотаріальної дії, як співвідповідачами; пред'явлення позову лише до нотаріуса за відсутності таких осіб у справі є підставою для відмови в задоволенні позову у зв'язку з неналежним суб'єктним складом учасників справи.

Постанова Верховного Суду від 29 травня 2024 року в справі №335/1641/21

Можливість виникнення у майбутньому спору між власником майна та спадкоємцями особи, яка мала певні права за мировою угодою, не є підставою для відмови нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії з посвідчення правочину про відчуження цього майна, оскільки такі права (участь у перемовинах з покупцем, присутність при оформленні договору) є немайновими правами, нерозривно пов'язаними з особою, і відповідно до статті 1219 ЦК України не можуть бути успадковані.

Постанова Верховного Суду від 24 січня 2024 року в справі №511/1875/21

Постанова приватного нотаріуса про відмову у видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом, який оскаржується в судовому порядку, до вирішення судом справи є правомірною, оскільки предметом нотаріальної діяльності є безспірні справи щодо реалізації цивільних прав, а Законом України «Про нотаріат» не передбачено ухвалення постанови про зупинення вчинення нотаріальних дій

Постанова Верховного Суду від 20 грудня 2023 року в справі №532/2544/21

Документи, необхідні для видачі свідоцтва про право на спадщину, подаються спадкоємцями; нотаріус лише перевіряє їх достатність для встановлення факту відкриття спадщини, складу спадкового майна та підстав для закликання до спадкоємства. Ненадання спадкоємцем документів, що підтверджують родинні відносини зі спадкодавцем, є підставою для відмови нотаріуса у видачі свідоцтва про право на спадщину за законом відповідно до пункту 2 частини першої статті 49 Закону України «Про нотаріат».

Постанова Верховного Суду від 09 лютого 2022 року в справі №204/6057/20

У разі якщо нотаріус не вбачає підстав для видачі свідоцтва про право на спадщину, він зобов'язаний на вимогу особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, винести постанову про відмову у вчиненні нотаріальної дії із зазначенням причин відмови та роз'ясненням порядку її оскарження відповідно до частини четвертої статті 49 Закону України «Про нотаріат». Направлення нотаріусом листів із роз'ясненнями замість винесення такої постанови не звільняє його від цього обов'язку.

Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 01 березня 2021 року в справі№473/1878/19

Суд не може зобов'язати нотаріуса видати свідоцтво про право на спадщину, оскільки вчинення нотаріальних дій належить до виключної компетенції нотаріуса відповідно до Закону України «Про нотаріат», і суд не вправі підміняти нотаріуса у вирішенні питань, що безпосередньо належать до його компетенції.

II. Судова практика у справах, пов'язаних з відмовами нотаріусів та державних реєстраторів у зв'язку з неможливістю підтвердження зареєстрованого права власності на паперових носіях

Постанова Верховного Суду від 25 вересня 2024 року в справі №585/3415/21

Якщо оригінал правовстановлюючого документа на спадкове майно знаходиться в іншій особі, яка відмовляється його надати, і ця обставина унеможлиблює видачу нотаріусом свідоцтва про право на спадщину, визнання за спадкоємцем права власності на частку у праві спільної власності на нерухоме майно в порядку спадкування є ефективним способом захисту порушеного права

Постанова Верховного Суду від 08 грудня 2022 року в справі №692/768/21

Якщо спадкодавець за життя розпочав процедуру приватизації земельної ділянки (отримав дозвіл на розроблення проекту землеустрою, земельну ділянку було сформовано та внесено до Державного земельного кадастру з присвоєнням кадастрового номера), але не завершив її до моменту смерті, спадкоємець набуває право на завершення такої процедури приватизації у порядку спадкування відповідно до статті 1218 ЦК України.

Постанова Верховного Суду від 20 січня 2021 року в справі №351/826/19

У разі відмови нотаріуса у видачі свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно через відсутність правовстановлюючих документів з державною реєстрацією права власності за спадкодавцем, спадкоємець має право звернутися до суду з позовом про визнання права власності на підставі статті 392 ЦК України. При вирішенні такого спору записи у погосподарських книгах, технічний паспорт на будівлю та документи про відведення земельної ділянки під забудову оцінюються у сукупності як достатні підстави для визнання права власності на житловий будинок, збудований спадкодавцем на законно відведеній земельній ділянці.

Ухвалою ВС у складі ОП КЦС від 06 квітня 2026 року прийнято до розгляду ОП КЦС ВС справу № 755/5387/24 (провадження № 61-14439сво24) щодо питання, чи можливе застосування позову про визнання права власності, у разі якщо власник має документи, які підтверджують його право власності, проте державний реєстратор відмовив у проведенні державної реєстрації права власності на нерухоме майно, набутого раніше на законних підставах до 2013 року, яке знаходиться на окупованій рф території.

III. Судова практика щодо відповідальності нотаріусів

Постанова Верховного Суду від 31 липня 2024 року
№ 201/2488/22

Звільнення нотаріуса від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності не звільняє його від обов'язку відшкодувати завдану шкоду.

Постанова Верховного Суду від 09 червня 2021 року в справі № 331/2686/15-ц

Визнання дій приватного нотаріуса неправомірними та стягнення з нього шкоди за посвідчення нотаріальної дії на підставі документа з ознаками підробки можливе лише за умови доведення, що факт підробки міг бути виявлений нотаріусом при візуальному обстеженні документа. Відсутність доказів того, що підробка документа була візуально очевидною, виключає встановлення вини нотаріуса у формі недбалості як необхідної складової цивільного правопорушення за статтею 27 Закону України «Про нотаріат» та статтею 1166 ЦК України.

Постанова Верховного Суду від 27 лютого 2020 року в справі № 335/13062/17

Нотаріус не несе цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану третім особам унаслідок посвідчення правочину, якщо особа, яка зверталася за вчиненням нотаріальної дії, подала підроблені документи, навіть за наявності окремих порушень нотаріусом порядку перевірки поданих документів, оскільки безпосередньою причиною завдання шкоди є протиправні дії особи, яка подала такі документи.

Постанова Верховного Суду від 28 вересня 2022 року у справі № 520/8593/17

Порушення нотаріусом процедури встановлення особи (зокрема, використання паспорта з несклеєним фото при досягненні 45-річного віку) може бути підставою для дисциплінарної відповідальності нотаріуса, але не завжди тягне за собою недійсність самого правочину

Верховний
Суд

Дякую за увагу!